

- XV. 8276 - 1947. III. 29. - forlénchi - nem jelent meg.
 8344 - - - V. 14. - - - - - szks.
 XVI. 9328 - 1949. VII. 7. - vegyes - szks.
 9034 - 1949. XII. 20. - tételes - szks.

Elfogadom. Előnyös.

Petrovna, 1948 jún. 27

Prez

Előnyös jelzésrel elfogadom

1948 június 28

Kamenskij

1922. VII. 1.

avatói dátum: 1518/1948-49.

Rep: 1949. VII. 8.

A DRASZÓVNYI M. TUDOMÁNYOS TUDOMÁNYOS TUDOMÁNYOS TUDOMÁNYOS
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

983

10 47/10 48. sz. sz. sz.

Érk: 1948. évi június hó 24. n.

Első: _____

drb. melléklet. Utóirat: _____

Biválatra kiadom:

Dr. Szász Gyula

Dr. Kausz Lipót

professzor unarialis

Debrecen, 1948. június 24.

[Handwritten signature]
Dr. Szász Gyula

Magánjogi jogi személyek.

Doktori értekezéslet a magyar magánjog köréből

Irta:

Nagy Gábor
jogszigorló.

F o r r á s m u n k á k :

- Dr./ Szladits Károly: Magyar magánjog 1941.
- 2./ Szászy Béla: Az akapítványok létrejöttnek kérdése a birói joggyakorlatban. 1916.
- 3./ Sztás Jenő: Alapítványok a közjótékony-ság szolgálatában.
- 4./ Páskándy Jenő: Egyesületi és gyülekezési jogszabályok. 1922.
- 5./ Stolpa József: Jogi személyek magánjogi viszonyai közigazgatási vonatkozásban. 1937.
- 6./ Schwartz Tibor: Egyesület köz és magán-jogi relációja. 1932.

V á z l a t :

1./ Jogi személyek általában.

2./ Magántestületek:

a./ Egyesület.

Egyesület alapítása.

Egyesület szervezete.

Egyesület jogviszonya tagjaihoz.

Egyesület megszűnése.

b./ Alapítvány.

Alapítóügylet.

Az alapítvány szervezete.

Allami főfelügyelet.

Alapítvány megszűnése.

Jogi személyek általában.

A jogi személy fogalmát a jogirodalom egyrészt negatív, másrészt pozitív oldalról szemlélve határozza meg. A negatív meghatározás szerint a jogi személyek alanyi jogoknak és köteleességeknek olyan alanyai, melyek nem természetes sze-

mélyek, nem emberek. Ebből következik, hogy oly vagyon tömeget, amelynek jogosult alanya az egyes ember, a jog rendszerint nem runázza fel jogi személyiséggel.

A tételes jogunkban elismert jogi személyek körét a magánjogi törvényjavaslat 43.§-a határozza meg, amely szerint: " minden érvényesen létrejött egyesület és alapítvány jogképes. Jogképes továbbá az államkincstár, a törvénytörvényhatóság, a város és egyéb község, továbbá minden olyan jogi alakulat vagy intézmény, amelynek a fennálló törvény értelmében önállóan lehetnek magánjogai és kötelezettségei.

A jogi személy szervezete szerint megkülönböztetünk személyösszesség-

geket / universitas personarum/ és vagyon-
összességeket / universitas bonorum, rerum
jurium/. A személyösszességeket testüle-
teknek, a pusztán vagyonösszességeket pedig
alapítványoknak vagy intézeteknek nevezzük.

II.

Magántestületek.

Magántestületnek rendszerint
csak olyan személyösszességet mondunk,
amely önkéntes társuláson alapszik.

A magántestület olyan személyösszesség, amely jogképességgel van felruházva. A testület többnyire állandóságra van rendelve és alanyisága nem változik, ha egyes tagok kiválnak belőle és mások hozzácsatlakoznak.

A magántestületek főfaja az egyesület.

a./ Az egyesület.

Az egyesület minden olyan önkéntes alapítású egyesület, amely különleges szabályozásánál fogva nem tartozik másnemű jogi minősítés alá. Megkülönböztetünk gazdasági és eszményi célú egyesüle-

teket. Az előbbieknél az egyesületi gazdálkodás a cél, míg az utóbbinál csak eszköz a cél elérésére. Az eszmei célú egyesületek lehetnek egoistikus és altruista céluak /mint pl. jótékonyági egyesületek/. Ez utóbbiak közelállnak az alapítványhoz. A kettő között az a különbség, hogy a jótékonycélú egyesületeknél a célkitűzés, illetve a cél elérése érdekében a vagyon felett való rendelkezés a tagok kezében van.

A pusztán baráti kört jelentő társaságok nem tekinthetők jogképes egyesületeknek, de amely egyesületi szervezettel rendelkezik, tagjai részére jogokat és kötelezettségeket állapít meg, vagy a tagok körén túl kiható társadalmi működést folytat, jogképes.

Az egyesület alapítása.

A jogtudomány kimunkálása alapján három rendszer alakult ki a tekintetben, hogy az egyesület érvényes létrejöttéhez mi szükséges:

a./ Az engedélyezési rendszer szerint jogi személlyé csak akkor válik az egyesület, ha az államhatalom a testületi jelleget külön adományozta.

b./ A normatív rendszer szerint a jogi személyiséget az egyesület azáltal szerzi meg, hogy az alakulásra megszabott előfeltételeket igazolja a hatóság előtt, mely a feltételek meglétében nem tagadhatja meg a jogi személyiség hatósági elismerését.

1909. évi C. tc./ A szabad testületalakítási rendszer szerint minden egyesület már megalkotásánál fogva jogi személy, ha csak az alapítók ezt ki nem zárták.

1909. évi C. tc./ Szokásjogunk a szabad testületalapítás elvét, illetve rendszerét ismeri el irányadónak. E szerint minden önkéntes egyesülés, amelynek egyesületi szervezete van/ állandó célkitűzés, változó taglétszám, képviselőszerv./ már ezáltal jogkepes magánjogi testületté válik.

1909. évi C. tc./ Egyesületi közigazgatási jogunk az egyesület alapszabályainak miniszteri láttamozását követeli meg ahhoz, hogy az egyesület működését megkezdhesse. A láttamozásra a belügyminiszter hivatott. Vallási egye-

sületek, melyek kizárólag a hitélettel foglalkoznak, csupán az illetékes egyházi főhatóság felügyelete alá tartoznak és alapszabályaikat is ez hagyja jóvá. Nem áll azonban ez a szabály a világi tevékenységet is kifejtő vallási egyesületekre.

A politikai pártokat a gyakorlat ugyancsak mentesítette az alapszabályaik bemutatása alól, ezzel szemben jogképességüket is csak akkor ismeri el, ha testületi szervezetek alakulnak, amely esetben a rendes egyesületi ellenőrzés alá esnek.

Az egyesület alapítása aként történik, hogy az alapítók u.n. társulási szerződéssel kitűzik az egyesület célját és meghatározzák az egyesület szervezetét. Ez az alapító szerződés a több oldalú ügyletek

különleges faja, amely a magánjogi társasági szerződéstől csak abban a hatásában különbözik, hogy új jogalanyt ad létet. A társulási szerződés rendszerint az alapszabályok megalkotásából áll, melyek az egyesület szervezetét foglalják magukban. Az alapszabályokban lefektetett társulási szerződést az egyesület közgyűlése rendszerint különleges feltételekhez kötött módon / 2/3 ad többség/ megváltoztathatja. Általános elv azonban, hogy az egyesület célja csak az összes tagok beleegyezésével változtatható meg.

Az egyesületi alapszabályok kötelező tartalmát és általános kellékeit a 77.000/1922 B.M. sz. rendelet határozza meg. Amennyiben az alapszabály e rendeletben meghatározott előfeltételeknek nem felel meg, úgy annak láttamozását a belügyminiszter meg

tagadja. Ez a rendelet magánjogi jelentőségét is nyer annál fogva, hogy az egyesületeket az alapszabályok magánjoggal kapcsolatos rendelkezéseinél is bizonyos együtetésre kényszeríti, különösen azokkal a szabályokkal, amelyek azt határozzák meg, hogy miképpen kell szabályozni a tagok felvételét, a tagok jogait és kötelezettségét, a tagság megszűnését, a közgyűlés hatáskörét, a közgyűlés-határozatképeségét, stb.

A magánjognak ezekben a vonatkozásban kényszerítő szabályai nincsenek, úgy hogy oly egyesületnél, amely kormányhatóság által láttamozott alapszabályok nélkül működik, illetve a jóváhagyás előtt működik az alapszabályok nem érvénytelenek csupán azért, mert a fentebb hivatkozott, belügyminiszteri rendeletnek nem felelnek meg.

Lehetséges, hogy az egyesület alapító tagjai már az alapszabályok láttamozása előtt is eljártak az egyesület ügyeiben, így pl: helyiséget béreltek, ingatlant vásároltak. Ezen ügyletekre az eset körülményei szerint különböző jogszabályokat kell alkalmazni.

Befele, a megalakulandó egyesülettel szemben minden esetre a megbízás nélküli ügyvitel szabályai az irányadók,

míg kifelé a szerződő féllel szemben akár a harmadik személy javára szóló szerződés, akár az álképviselt alakját öltheti magára. Amennyiben a szerződő fél tudja, hogy az egyesület még nem jött létre, úgy az ügylet az egyesület megalakulásának feltételével kötöttnek lesz tekintendő.

Ha azonban a szerződő fél nem tudta és a rendes gondosság mellett nem is tudhatta, hogy az egyesület érfényesen még nem alakult meg, ugyan még meg nem alakult egyesület nevében eljáró személyek a rossz-hiszemű alképviselőként felelnek, ha az egyesület később még sem jön létre, vagy ha az egyesület az ügyletet nem hagyja jóvá.

Tiltott, vagy erkölcstelen célra irányuló egyesület alapítása semmis.

Az egyesület szervezete.

Minden egyesületnek három féle funkciója van: a közösségi akarat kialakulása, /döntés/; annak végrehajtása / ügyvitel./ végül a közösség képviselete másokkal szem-

ben. Az egyesületben ezeket a functiókat rendszerint különböző szervek végzik.

Az egyesület döntő szerve a közgyűlés. Az egyesület közös akarata, ha a szervezeti szabály mást nem mond az összes tagok többségi határozatából képződik. A határozathozatal történhet bármilyen formában, rendszerint azonban a közgyűlésen hozott határozat.

A közgyűlésen rendszerint a megjelent tagok viszonylagos fejszám szerinti többsége dönt, ha csak a szervezeti szabály más arányt nem kíván: pl. összes tagok hozzájárulását, a megjelentek egyhangúságát, vagy minősített többségét, stb.

A közgyűlés határozata is többoldalu jogügylet, amely a szavazással jön létre. A határozathozatal csak úgy érvényes, ha a szervezeti szabályokban meghatározott

kellékei megvannak. Külön szabályozás hiányában is foglami kellék, hogy a szavazásra jogosultaknak megfelelő módon alkalom nyújtassék a megjelenésre és szavazásra.

A szabályszerű közgyűlési határozat irányadó a tagoknak az egyesülethez és ez utóbbinak szerveihez való viszonyában. A szabály ellenes határozat hatálytalan, erre az érdekelt bármikor, bárhol hivatkozhatik, kivéve, ha a szervezeti szabályzat a határozat hatálytalanításához külön megtámadást kíván. Ily esetben az elnökileg kimondott határozat mindaddig érvényben marad, míg a megtámadás folytán nem hatálytalanítják. A közrendbe ütköző határozatot a felügyelő hatóság hivatalból is megsemmisíti.

Az egyesület ügyvivő szervei.
A közgyűlés az egyesület legfőbb irányító

szerve, amely az egyesületi működés általános céljait kijelözi, az egyesület alapszabály módosításáról és feloszlatásáról dönt. E kereteken belül az egyesületi célok megvalósításához, az egyesület rendes működéséhez nem szükséges a tagok összességének közreműködése. Az egyesületi ügyvitel a szervezeti szabályok értelmében kirendelt irányító és végrehajtó szervek útján történik: választmány, igazgatóság, tisztikar. E szerveknek az egyesülethez való viszonyára általában a megbízás szabályai az irányadók.

Képviselés. Az egyesület csak képviselt egység. Akarata is csak olyan értelemben van, hogy a többség akaratát tulajdonítjuk az egyesület akaratának. Minthogy a magánjog jogügylet létesítéséhez akarattal rendelkező

alany kell, az egyesület magában véve nem cselekedhet. Jognyilatkozatot is csak külön képviselő útján tehet. Ennek ellátására az egyesületnek külön képviselő szerve van.

A képviselő szervet a szervezeti szabályzat rendeli ki. Lehet akár egyes egyén, pl. az igazgató, akár testület pl. választmány, igazgatóság.

Az egyesület képviselő szerve ugyan azt a jogi helyzetet foglalja el, mint az ember törvényes képviselője.

Az egyesület általános képviselőjén felül bizonyos ügycsoportokra külön képviselője is lehet pl. pénztáros, akinek képviseleti joga csak az illető ügycsoportra terjed ki. Az ilyen képviselő szerv nagyon közel áll a puszta meghatalmazotthoz, de mégsem az, mert ahol valamely jogszabály

törvényes képviselőt emlit, ott az a jogi személyeknek e fajta képviselőszervére is kiterjed.

Az egyesület jogviszonya tagjaihoz.

Az egyesületi tagság olyan magánjogi jogviszony, amelyből a tag és az egyesület részére kölcsönösen alanyi jogok és jogi kötelezettségek származnak. Ezek közül, a szolgáltatásra irányuló jogok a kötelek közé tartoznak, míg az egyesületben való szabályszerű részvételre irányuló jogok, személyjogi természetű alanyi jogok.

Az egyesület eredeti tagjai az alapítók. Új tagok felvétele rendszerint többségi határozattal történik. A tag bármely

kor kiléphet, alapszabályi rendelkezés azonban a kilépést meghatározott idejű felmondáshoz is kötheti.

Az egyesület egyes tagot fontos okból ki is zárhat. Ha a kilépés, vagy a kizárás vitássá válik, a vitatott kérdés eldöntése a polgári bíróság elé tartozik.

A tagnak az egyesülettel szemben fenálló jogait és kötelezettségeit az alapszabály foglalja magában. A határozathozatalban való részvétel kétség esetén egyenlően illeti meg a tagokat, de az alapszabály a tagok bizonyos kategóriáját a szavazati jogtól ideiglenesen, vagy akár véglegesen is elzárhatja.

A tag vagyoni hozzájárulásra csak az alapszabály rendelkezése szerint

kötelezhető. Ezen felül az egyesület tartozásaiért a tag elvileg nem felelős, legfeljebb tiltott cselekmény esetében, vagy alaptalan gazdagodás címén. Pl. fizetéképtelen egyesület árukat szerez be, amelyeket a tagok a tényállást ismerve, maguk hasznárá fordítanak.

Ha az alapszabályzat nem gondoskodik tagdíjról és az egyesületnek más nemű vagyona nincsen, kétség esetén fel kell tenni, hogy az egyesület magánjogilag nem testület, hanem hogy pusztán társasági viszony áll fenn a tagok között, a terhekért való arányos felelősséggel.

Az egyesület megszűnése.

Az egyesület az esetben szűnik meg, ha érvényes egyesületi határozat alapján

feloszlik, vagy ha rendészeti szabályok alapján feloszlatják. Az egyesület csódbejutása magában véve nem szünteti meg az egyesület jogalanyiságát. Megszűnik az egyesület akkor is, ha nincs többé tagja és magát új tagokkal ki nem egészítheti.

A fiókegyesület önkéntes feloszlásának az anyaegyesület alapszabályai szerint kell történnie. Az anya egyesület a fiók egyesület működését fel nem függesztheti, sem a fiók egyesületet fel nem oszlathatja, hanem evégből csak a kormányhatósághoz tehet előterjesztést.

Az egyesület megszűnése esetén vagyonának hova fordítása tekintetében az alapszabály rendelkezései az irányadóak. Ily rendelkezés hiányában a vagyon hova fordítása tekintetében a közgyűlés határoz.

A közgyűlés a vagyon hova fordítása tekintetében elvben szabadon rendelkezik, minthogy azonban a határozat csak a miniszteri láttamozás után hajtható végre, a közigazgatási joggyakorlat alapján magánjogszokássá vált, hogy az ideális célú egyesületek megmaradt vagyonát első sorban hasonló ideális célre kell fordítani és más irányú rendelkezésnek csak akkor lehet helye, ha ilyen eszmei cél egyáltalán nem található, amely esetben lehetséges a megszűnő egyesület vagyonának a tagok között való felosztása is.

Amennyiben a közgyűlés a hátramaradt egyesületivagyon hova fordítása tekintetében nem rendelkezett, úgy ez a vagyon az ideális célt szolgáló egyesületről az államkincstárra száll át, a magán érdekű egyesület vagyona pedig az egyesületi tagok

Amennyiben az egyesület adományokat kapott, úgy az adományozó feltehető akaratához képest az adományozónak, illetőleg örököseinek felbontó feltétel bekövetkezése címén visszakövetelési joguk keletkezhet.

Az egyesület vagyonát maga az egyesület számolja fel. A felszámolás alatt az egyesület még tovább fenállónak tekintendő. Ha a vagyon felszámolásáról és átadásáról az egyesület nem gondoskodik, a felügyelő hatóság juttatja a vagyon rendeltetési helyére.

Feloszlatott egyesület jogalanyiságát a birói gyakorlat nem tartja fenn a felszámolás alatt. Az ilyen egyesület vagyona az államkincstárra száll és az rendelkezik vele az alapszabályok értelmében. A feloszlatott egyesület hitelezői tehát az

államkincstárt perelhetik. Az állam anyagi felelősége azonban természetesen csak a reá szállott egyesületi vagyon erejéig terjed.

A fiókegyesület megszűntével annak vagyona az anyaegyesületre száll.

II.

Az alapítvány.

Az alapítvány olyan jogi személyiséggel felruházott célszervezet, amelyben valamely önállósított vagyontömeg meghatározott cél szolgálatára van rendelve.

Az alapítvány keletkezéséhez alapító ügylet szükséges, amelynek tartalma:

az önálló alapítvány létesítésére irányuló szándék határozott kijelentése, az alapítványi cél kijelölése és az alapítvány eredeti vagyonának kirendelése.

a./ Alapító ügylet.

Az alapító ügylet egyoldalú ügylet, mely új jogalanyt hoz létre. Grosschmid álláspontja szerint az alapítványi ügylet nem is annyira önálló ügyletfaj, hanem inkább csak valamely részeltetési módnak alapítványt létesítő szándék által való karakterizálódása.

Alapító ügyletről és alapítványról szűkebb értelemben csak akkor beszélhetünk, ha az ögyleti szándék önálló jogi személyiséggel bíró, mások vagyonától teljesen külön vált célvagyon létesítésére irányul

nyul. Lehetnek azonban a célvagyon rendelkezésnek olyan esetei is, melyekben ez az önállóság nem domborodik ki annyira, hanem a vagyont részint ajánlhatom a már meglévő jogalanyok tetszésének, részint kivonom a-
lőla és így az alapítványszerű juttatásoknak egész sorát tekinthetjük át az alapítványtól a különböző erejű meghagyásokon keresztül egészen az egyszerű ajándékozáig.

Régebben az alapítvány céljával kapcsolatban az volt a felfogás, és a joggyakorlat, hogy az alapítvány csak kegyes cél szolgálatára rendelkezhető, amely alatt azt kell érteni, hogy az alapítvány csak közérdekű célt szolgálhat.

Jelenleg jogszabály az alapítót nem korlátozza a tekintetben, hogy az alapítványi vagyonnal milyen cél eléréséért kíván-

ja szolgáltatni, mert alapítvány bármilyen megengedett célra létesíthető. Az alapítványi célra vonatkozó negatív korlátozások pedig egybe esnek az általános ügyleti szabályokkal, amely szerint érvénytelen az alapítvány rendelés, ha az alapítvány célja erkölcstelen, jogszabályba, vagy közrendbe ütközik, avagy lehetetlen.

Az alapítványnak csak tartós cél elérése érdekében van értelme, nincs azonban akadálya annak, hogy ez az alapítványi cél időbelileg korlátolt legyen/ pl. a világháború rokkantjainak megsegélyezésére létesített alapítványnál./

Az alapító ügylet csak úgy érvényes, ha gondoskodik megfelelő vagyon kirendeléséről. A 723 E.H. szerint vagyon hiányában alapítvány kirendeléséről szó sem lehet.

A vagyon akkor megfelelő, ha jövedelméből, az alapítvány működését megkezdheti. Ha a kirendelt alapítványi vagyon egyelőre nem elegendő az alapítványi cél elérésére, de be látható időn belül lesz olyan jövedelme, amely az elérendő célhoz szükséges mértéket eléri, ez esetben az alapítvány rendeltetéséhez a bontó feltételhez kötöttnek kell tekinteni, hogy a szükséges vagyonkiegészülés nem fog bekövetkezni. Ha az alapítvány működését a vagyon elégtelensége miatt az alapító feltehető akarata szerint megállapítható időn belül nem kezdheti meg, úgy az alapítvány rendelkezése visszaható erővel hatálytalanná válik és a vagyon az alapítóra, illetőleg jogutódaira száll vissza.

Az alapítványi vagyon nemcsak dolgokból, hanem jogokból is állhat. Lehet az alapítvány javára járadékszerű szolgáltatás

is rendelve. Az alapító ügyletet nem teszi érvénytelenné az sem, hogy az alapítványi ingatlan nem az alapító nevén áll, mert az alapító olyan ingatlant is rendelhet, melyet a telekkönyvi tulajdonos az alapítóval létrejött megállapodás alapján az alapító tulajdonába átbocsátani köteles.

Ha az alapítvány rendelés feltétlenül létrejött, ugy az alapító, vagy jogutóda köteles az alapítványul rendelt vagyont a kezelésre hivatott szervezetnek átadni, függetlenül attól, hogy a főfelügyeleti hatóság az alapítvány rendelést már tudomásul vette -e?

Az alapító ügylet halál esetére szóló, vagy élők közötti intézkedéssel jöhet létre. A halál esetére szóló intézkedés mindenben a végintézkedések alaki kelléke-

inek van alávetve, az élők közötti alapító ügylet bármilyen alakban létrejöhet, még pedig szóbeli nyilatkozattal is.

Ujabb gyakorlat értelmében az alapító ügyletnek nem lényeges kelléke, hogy az alapító az alapítvány szervezetét meghatározza, vagy azt már létező szervezetbe illessze be, mert e tekintetben az alapító megfelelő rendelkezése hiányában a főfelügyeleti hatóság van hivatva intézkedni.

Mai jogunk az alapítvány szabadságát ismeri. E szerint az alapítvány létrejöttéhez az érvényes alapító ügyleten felül sem hatósági jóváhagyás, sem az alapító levél bemutatása nem szükséges.

A halál esetére szóló alapító ügylet hatályosságát biztosítja, hogy amennyiben a végrendeletben örökös, vagy utóörök

si minőségben még csak létesítendő alapítvány van érdekelve, úgy az örökösödési eljárás hivatalból indul meg és a hagyatéket a községi, vagy városi közegek hivatalból kötelesek leltározni, a közalapítványi ügyigazgatóságot pedig mind a végrendelet kihirdetéséről, mind pedig a leltározásról értesíteni kell.

A halál esetére szóló alapító ügylet visszavonására mindenben a végrendelet visszavonására irányadó jogszabályok érvényesek. Az élők közötti alapító ügylet mindaddig visszavonható, míg az alapító azt közhírré nem teszi, amivel egyenlő hatályu, ha az alapítást a felügyelő hatóságnak, vagy az alapítvány kezelésére felkért közhatóságnak bejelenti. Ez eseteken kívül az

alapítást véglegesnek akkor kell tekinteni ha az alapítvány kezelésére rendelt szerv az alapító kezdeményezésére létrejött és az alapító az alapítványnek szánt vagyont e szervezet kezelésére áthoztatta.

Ha az alapító az alapító levél bemutatásával valakét megbízott, jogosult a megbízást visszavonni, ameddig a bemutatás nem történt meg.

Az érvényesen létrejött alapítással az alapítványi vagyon kiszakad az alapító, vagyonköréből és az alapítót csak olyan jogok illetik meg, melyeket részére a jog csupán előszékenységből enged. Így az a körülmény, hogy a kijelölt intézőszerv az intézést nem vállalja, nem szolgálhat okuk az alapítvány visszavonására. Nem szünteti meg az alapító ügylet hatályát az a tény,

hogy az alapítvány hosszabb időn keresztül nem kezdte meg működését.

Az alapítvány ingyenesen kapja az alapítványi vagyont az alapítótól, így az alapítvány minden esetben az ingyenesen részesítettnek jogi helyzetében van, nem részesül a jóhiszemű jogszerzés védelmében, felelősséggel tartozik továbbá az alapító hitelezői iránt, vagy kötelesrész címén.

b./ Az alapítvány szervezete.

Az alapítvány szervezete jóval egyszerűbb az egyesületénél. A célszervezet akaratát az alapító célkitűzése pótolja, ezért az alapítványnak nincsen legfőbb döntő szerve, hanem csak kezelő és képviselő

szerve, u.n. intézőszerve. Ez az intézőszerv lehet egyes ember/ alapítványi gondnok/, lehet személy összesség, sőt jogi személy is. Az intézőszervet a törvényes képviselő jogállása illeti meg, képviseleti jogának terjedelme harmadik személyekkel szemben az alapítványi szervezeti szabályokhoz igazodik.

A kezelőszervnek, s ha a kezelőszerv több tagból áll, tagjainak tiszteletdíj csak akkor jár, ha az alapítványi ügylet a díj fizetését megengedi. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a kezelés körén kívül eső munkálatokért pl. ügyvédi munkáért munkadíjat az intéző szerv tagja ne követelhessen. Ha az alapító levél a tiszteletdíj fizetését megengedi, de a díj mértéke felől nem intézkedik, a tiszteletdíj

nagyságát a főfelügyeleti hatóság állapítja meg és az a jelenlegi gyakorlat értelmében nem haladhatja meg az évi jövedelem 10 %-át,

c./ Állami főfelügyelet.

Az alapítványok állami főfelügyelet alatt állanak, melynek szabályait az alapítványi közjog foglalja magában.

Az államnak az alapítványok felett gyakorolt főfelügyeleti jogát a főkegyuri jogból szokták származtatni, mert régi törvényeink szóhasználata szerint a király, a főfelügyeleti jogot apostoli tisztéhez képest legfőbb hatalmánál fogva tartja fenn. A helyes felfogás szerint az apostoli tisztre való utalás csak annak a következménye, hogy az egyházi érdekű alapítvá-

nyok feletti felügyelet kapcsán a király nemcsak főfelügyeleti hatalmával, hanem apostoli jogkörével is élt. A főfelügyeleti jog tehát a felségjog egy része.

Az alapítványi főfelügyeleti jognál fogva minden alapítvány annak a kormányhatóságnak az ellenőrzése alatt áll, amelynek ügykörébe céljának természete szerint tartozik. Ez a főfelügyelet elvileg minden alapítványra egyaránt kiterjed.

A főfelügyeleti jog gyakorlása végett minden közérdekű alapítványról alapító levelet kell kiállítani és a felügyelő hatóságnak bemutatni. Ezt az alapító levelet azonban nem szabad összekeveszteni az alapító ügylettel. Az alapítványt az utóbbi létesíti és a hatóságnak nincs módjában megengedett célú alapítvány létesítését megakadályozni. Az alapító levél a már meglévő alapítvány szervezetét foglalja magában és

kiállítása nem magánjogi ügylet, hanem közigazgatási cselekmény. Az alapítólevél, ha megfelel az alapítványi felügyelet kívánalmainak, a felügyeleti hatóságnak tudomásul kell vennie.

Az alapítólevél kormányhatósági jóváhagyása nem egyéb, mint annak megállapítása és kinyilatkoztatása, hogy a kormányhatóság az alapítvány szervezetét, kezelését és működését, úgy, amint azt az alapítólevél feltünteti a közérdek szempontjából kielégítőnek találja és nem látja szükségesnek, hogy az alapítvány szervezetében, kezelésében és működésében a közérdek követelményeinek biztosítása végett kikötéseket tegyen.

A felügyelő hatóság azonban az alapítólevél bemutatásakor a felügyelet ha-

tályosabb gyakorlását célzó kikötéseket tehet.

Az illetékes miniszter főfelügyeleti jogánál fogva eljár az alapítványok szervezése körül és az alapítványt addig, amíg meg nem alakul, a közalapítványi ügyigazgatóság útján perben képviseli. A közalapítványi ügyigazgatóság képviseli azokat az alapítványokat is, amelyeket a kormányhatóság főfelügyeleti joga kapcsán maga kezel.

A főfelügyeleti hatóság nemcsak az alapítvány létrejövetelekor, hanem egész életműködése során érvényesíti befolyását az alapító intencióinak és a közérdek megvalósításának érdekében.

Az alapítvány működése ugyanis nem valamely élő és mindenkor megújuló aka-

rat, hanem az alapítónak a célkitűzésben és a célszervezet megszabásában megdermedt akarata. Az alapítványt rendszerint nem ellenőrzi belső akarat, mikéng a testület a maga szerveit, merev felépítése miatt sem céljában, sem szervezetében nem tud alkalmazkodni a viszonyok változásához. Mindeme hiányokon az alapítványi főfelügyelet van hivatva segíteni. A főfelügyeleti hatóság jogköre tehát kettős: egyrészt közreműködik az alapítóval párhuzamosan az alapítvány szervezetének megállapításában, másrészt az alapítás után mintegy utóda lesz az alapító akaratának és az akarat megfelelő végrehajtásáról gondoskodik.

A főfelügyeleti hatóság az intézőszervezt szükség esetén felmentheti az

alapító kezelési utasítása alól, ha annak követése az alapítvány érdekével ellenkezik, amennyiben az alapító még él, úgy annak hozzájárulását lehetőleg meg kell szerezni. A törzsvagyon megváltoztatásához a főfelügyeleti hatóság jóváhagyása szükséges. A főfelügyeleti hatóság az alapítvány kezelését az intézőszervtől elvonhatja, ha az jogaival visszaél, kötelezettségét elhanyagolja, vagy máskép veszélyezteti az alapítvány érdekeit. Jogosult a főfelügyeleti hatóság az alapítvány szervezetét módosítani, kisebb alapítványokat egymással egyesíteni.

Szerepe van a főfelügyeleti hatóságnak az alapítvány megszűnése körül is. Ha ugyanis az alapítványi cél lehetetlenné vált, vagy aközjót veszélyezteti, vagy pedig

a változott viszonyok között az alapító szándékának nyilván nem felel már meg, a főfelügyeleti hatóság az alapítvány célját megváltoztathatja és az alapítványt meg is szüntetheti. Az alapítványi cél megváltoztatásánál lehetőség szerint tekintettel kell lenni arra, hogy a vagyon lehetőleg ugyan azon személykör részére maradjon biztosítva, amelynek javára az alapító az alapítványt eredetileg rendelte. A cél utólagos lehetetlenné válása folytán a főfelügyeleti hatóság van hivatva dönteni arról, hogy a célt megváltoztatja-e, vagy megszünteti az egész alapítványt.

Az alapítvány megszűnése füződhetik az alapító ügyletben kikötött határidőhöz, vagy feltételhez. Amennyiben ily kikötés az alapító ügyletben nincs, úgy az

alapítvány megszűnésének két módja van:

Megszűnhetik az alapítvány az alapítványi cél tekintetében bekövetkezett változás tekintetében.

Az alapítvány átmenetileg vagyon nélkül is fennállhat, ha azonban az alapítvány nem tud megfelelő időn belül talpra állni, jogában van a főfelügyeleti hatóságnak az alapítványt, mint célja vesztett üres keretet, feloszlítani.

Az alapítványok különös nemét alkotják a közalapítványok, tágabb értelemben azok az alapítványok, melyek közcélra szolgálnak, szűkebb értelemben pedig azok, melyek valamely okból megkapják a főfelügyeleti gyakorló kormányhatóság kezelésébe tartoznak. Ezeknek az alapítványoknak a képviselőjét a közalapítványi ügyigazgató-

46.-

ság látja el.

... 1993. évi ...

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA
1993. évi ...
gyorspostai megjelölés